

Предговор

Интересът към дискурсивните маркери, в това число и към конекторите, възникнал през седемдесетте години на миналия век, не престава да расте. Въпреки изобилието от трудове, посветени на различни маркери в различни езици, все пак въпросната област на изследване си остава откритата и освен това се характеризира с липса на общоприета терминология и методология. Нещо повече, сред специалистите не съществува дори консенсус за това какво именно попада в класа на дискурсивните думи и съчетания и какво място заемат в тях конекторите. Потвърждение на факта, че изучаването на дискурсивните думи и съчетания често зависи от една или друга езиковедска традиция, са двата тематични броя на списанията *Revue française de linguistique appliquée* (XVI/2, 2011) и *Langages* (184, 2011). Цитираните два броя, както и двете колективни монографии, посветени на дискурсивните маркери (Фишер 2006; Аймър, Симон-Ванденберхен 2006), позволяват да се отбележи, че данните от руския език много рядко или даже изобщо не влизат в обсега на вниманието.

Степента на напредък в областта също е доста различна в зависимост от анализирания език. В англо-американската лингвистика изследванията върху конекторите и изразяваните чрез тях отношения са многобройни; подобен е случаят в германистиката (вж. например фундаменталния проект за конекторите в немския език, завършил с издаването на двутомника Паш и др. 2003; Брайндъл и др. 2014). Не така стои случаят с италианското и френското езиковедство, където изучаването на конекторите е по-малко систематично. Що се отнася до руската лингвистична традиция, интересът към дискурсивните маркери там се появява в средата на осемдесетте години на двадесети век (вж. например трудовете на Баранов и др. 1993; Пайар, Кисельова 1998; Пайар, Кисельова 2003). При все това интересът към проблематиката очевидно отслабва, като подобно положение се наблюдава не само в руския, а и във всички други славянски езици. Свидетелство за тази тенденция е дялът, който заема съответната глава в авторитетното издание, обобщаващо резултатите от славистичните изследвания *Die Slavischen Sprachen / The Slavic Languages* (Кемпген и др. 2009): в него на конекторите и на логико-семантичните отношения са посветени едва десет от общо над хиляда страници!

Много от проблемите, свързани с изучаването на конекторите, остават за момента нерешени. Преди всичко стои въпросът за универсална класификация на логико-семантичните отношения между изказването и частите на текста, особено актуален в съпоставителните изследвания. Той продължава да бъде един от най-дискусионните, предвид важността на тези отношения за свързаността на текста (вж. по-конкретно Прасад и др. 2008; Зюфре, Деган 2013).

Въпросите за границите на функционалната категория на конекторите, за критериите, позволяващи да се съотнесе един или друг дискурсивен маркер към тази категория, също чакат своите отговори (вж. разнообразните решения, които предлагат Росари 2002; Фрейзър 2009; Де Чезаре, Борегеро Сулоага 2014). Тези въпроси не губят своята актуалност, понеже категорията на конекторите непрестанно се попълва, а немалко от единиците, които влизат в нея, имат полифункционален характер (например рус. *только*, която може да бъде съюз, частица и наречие). Във връзка с това е необходимо да бъдат очертани границите на функционалната категория на конекторите и сходните езикови явления (като рамковите анафорични адвербиални конструкции от типа *в этом отношении* спрямо *по этому поводу*).

Остават също така слабо проучени въпросите за съчетаемостта на конекторите (Оутс 2001; Фрейзър 2013; Инкова 2016) и за многокомпонентните конектори, както и къде точно минава границата между тези две явления: например англ. *but, on the other hand* се приема за съчетание от конектори (Фрейзър 2013), но това решение изглежда далеч по-малко очевидно за фр. *et puis* или рус. *а может быть*. Устойчивостта на тези съчетания не предизвиква съмнение; стои обаче теоретически неизяснен въпросът доколко е правомерно всеки един елемент да бъде разглеждан като отделен конектор в опозиция с всички останали в езиковата система.

Изброените проблеми придобиват особена значимост с развитието на корпусната лингвистика. От една страна, необходимостта да бъде етикетирани функцията на конекторите в текста изисква решение на въпроса за класификация на логико-семантичните отношения, за формалната им вариативност и езиковия статут на вариантите, както и на определянето на самия статут на конектора. От друга страна, възникването и използването в езиковедските изследвания на ресурси като електронните паралелни текстови корпуси, в това число многоезични и поливариантни, както и на базите данни, даващи възможността за кръстосани морфологични, семантични и пр. маркирания и осигуряващи автоматично решение на различни видове търсения в тях, открива принципно нови възможности пред семантичния анализ.

Евристичната ценност на съпоставителния метод днес не предизвиква съмнения у никого (Ламироа 1984). Той позволява да се погледне на езиковите явления през призмата на друг или други езици, да подскаже

нови хипотези, да допълни или преразгледа вече съществуващите. Освен това, резултатите от подобен анализ могат да бъдат използвани като материал за по-нататъшни типологически обобщения за свойствата на конекторите, тяхната честотна употреба в един или друг език и ролята им в организацията на текста.

Обединените в този брой изследвания бяха представени в рамките на тематичната сесия, посветена на конекторите, състояла се по време на Петия международен конгрес по съпоставителна текстова лингвистика (романски езици – славянски езици), проведен в Женева от 11 до 13 май 2017 година и организиран от групата GELiTeC¹ в сътрудничество с Женевския университет. Във всички трудове е използван корпусният съпоставителен метод на анализа, базиран върху паралелни или съпоставими корпуси, както и върху най-новия електронен ресурс – надкорпусната база данни за конекторите, разработен в Института по проблемите на информатиката към Руската академия на науките.

Осем от деветте статии са посветени на съпоставката между руския език с един или няколко романски езика, деветата използва данни от италиански, френски и английски език. Получените с помощта на корпусния съпоставителен анализ резултати позволяват да се видят в нова светлина актуалните проблеми в изучаването на конекторите и да бъдат предложени оригинални решения.

Библиография

- Аймър, Симон-Ванденберхен 2006: Aijmer, K. and A.-M. Simon-Vandenberghen (eds). *Pragmatic Markers in Contrast*. Amsterdam: Elsevier, 2006.
- Баранов и др. 1993: Баранов, А.Н., В.А. Плунгян, Е.В. Рахилина. Путеводитель по дискурсивным словам русского языка. Москва: Помовский и партнеры, 1993.
- Брайндъл и др. 2014: Breindl, E., A. Volodina und H. U. Wassner. *Handbuch der deutschen Konnektoren 2. Semantik der Deutschen Satzverknüpfen*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2014.
- Де Чезаре, Борегеро Сулоара 2014: De Cesare, A.-M. and M. Borreguero Zuloaga, The contribution of the Basel model to the description of polyfunctional discourse markers. – In: Pons Bordería, S. (ed.). *Discourse Segmentation in Romance Languages*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2014, 54–94.
- Зюфре, Деган 2013: Zufferey, S. and L. Degand. Annotating the Meaning of Discourse Connectives in Multilingual Corpora. – *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 2013, 1–24.
- Инкова 2016: Инькова О. К проблеме описания многокомпонентных конекторов русского языка: *не только... но и*. – Вопросы языкознания. № 2, 2016, 37–60.

¹ Проблематиката на изследванията на групата, както и темите, засегнати в предходни конференции, могат да бъдат разгледани тук: <http://www.unige.ch/lettres/meslo/russe/actuscientifique/GeLiTec.html>.

- Кемпген и др. 2009: Kempgen S., P. Kosta, T. Berger and K. Gutschmidt (eds.). *Die slavischen Sprachen / The Slavic Languages. Ein internationales Handbuch zu ihrer Struktur, ihrer Geschichte und ihrer Erforschung / An International Handbook of their Structure, their History and their Investigation*. Band 1 / Volume 1. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2009.
- Ламироа 1984: Lamiroy, B. La valeur heuristique de la comparaison linguistique: un exemple concernant le français, l'espagnol e l'italien. – In : Guillet A. et N. La Fauci (éds.). *Lexique-grammaire des langues romanes. Actes du Premier colloque européen sur la grammaire et le lexique comparés des langues romanes, Palerme, 1981*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1984, 223–230.
- Оутс 2001: Oates S, *Multiple Discourse Markers Occurrence: Creating Hierarchies for Natural Language Generation*. Unpublished MA Thesis, University of Brighton, 2001.
- Пайар, Кисельова 1998: Пайар, Д., К. Киселева (ред.). *Дискурсивные слова. Опыт контекстно-семантического описания*. Москва: Метатекст, 1998.
- Пайар, Кисельова 2003: Пайар, Д., К. Киселева (ред.). *Дискурсивные слова русского языка: контекстное варьирование и семантическое единство*. Москва: Азбуковник, 2003.
- Паш и др. 2003: Pasch R., U. Brauße, E. Breindl und H. U. Wassner. *Handbuch der deutschen Konnektoren. Linguistische Grundlagen der Beschreibung und syntaktische Merkmale der deutschen Satzverknüpfen (Konjunktionen, Satzadverbien und Partikeln)*. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2003.
- Прасад и др. 2008: Prasad, R., N. Dinesh, A. Lee, E. Miltsakaki, L. Robaldo, A. Joshi and B. Webber. The Penn Discourse TreeBank 2.0. – In: Calzolari, N., K. Choukri, B. Maegaard, J. Mariani, J. Odjik, S. Piperidis and D. Tapias (eds.). *Proceedings of the 6th International Conference on language Resources and Evaluation (LREC)*. Paris: European Language Resources Association (ELRA), 2008, 2961–2968.
- Родригес Сомолинос 2011: Rodríguez Somolinos, A. (éd.). *Les marqueurs du discours : approches contrastives (= Langages 184, 2011)*.
- Росари 2002: Rossari, C. (2002). Les adverbes connecteurs : vers une identification de la classe et des sous-classes. – *Cahiers de linguistique française* 24, 2002, 11–43.
- Фишер 2006: Fischer, K. (ed.), *Approaches to Discourse Particles*. Amsterdam: Elsevier, 2006.
- Фламан Боатранкур, Тревиз 2011 : Flament Boistrancourt, D. et A. Trévisé (éds.), *Les connecteurs : descriptions, traduction, apprentissage (= Revue française de linguistique appliquée, XVI–2, 2011)*.
- Фрейзър 2009: Fraser B. An Account of Discourse Markers. – *International Review of Pragmatics* 1, 2009, 1–28.
- Фрейзър 2013: Fraser B. Combinations of Contrastive Discourse Markers in English. – *International Review of Pragmatics* 5, 2013, 318–340.

Олга Инкова,
e-mail: : Olga.Inkova@unige.ch
Федерален изследователски център
на Руската АН/Женевски университет
Дора Мънчева
e-mail: : Dora.Mancheva@unige.ch
Женевски университет